

ÕSi 7. tüübi omadussõnade rööpkäänamine

Emakeele Seltsi keeleteoimkond on Sirje Mäearu esildise alusel arutanud ÕSi 7. tüübi (alates ÕS 2013-st; tüüpsõna *kallas*) omadussõnade rööpkäänamist 13. juunil 2018 Jõhvis, 15. oktoobril 2019 Kernus ja 6. märtsil 2020 Tapal.

Keeleteoimkonna otsus (30.03.2021)

Pidada normingukohaseks 7. tüüpi kuuluvate omadussõnade nõrgaastmelise konsonanttüvelise ainsuse osastava vormi kõrval ka tugevaastmelist vokaaltüvelist vormi ning nõrgaastmeliste konsonanttüveliste mitmusevormide kõrval ka tugevaastmelisi vokaaltüvelisi vorme (paksus kirjas): *habras*, *hapra*, *habrast* e ***haprat***, *habraste* e ***haprate***, *hapraid*, *habrastesse* e ***hapratesse*** e *hapraisse*, *habrastes* e ***haprates*** e *haprais*, *habrastest* e ***hapratest*** e *hapraist*, *habrastele* e ***hapratele*** e *hapraile*, *habrastel* e ***hapratel*** e *haprail*, *habrastelt* e ***hapratelt*** e *haprailt*, *habrasteks* e ***haprateks*** e *hapraiks*, *habrasteni* e ***haprateni***, *habrastena* e ***hapratena***, *habrasteta* e ***haprateta***, *habrastega* e ***hapratega***.

Selgitus

ÕSi 7. tüüpi kuulub 35 omadussõna, millest 34 on *as*-lõpuga ja 1 *es*-lõpuga. Senine norm näeb ette reeglipärase moodustuse nõrgaastmelise konsonanttüvelise ainsuse osastava põhjal: ainsuse osastav *habrast*, mitmuse omastav *habraste*, viimase põhjal moodustatakse teised *de*-mitmuse vormid: *habrastesse*, *habrastes*, *habrastest*, *habrastele*, *habrastel*, *habrastelt* jne. Normikohaste vormide kõrval on levima hakanud ka tugevaastmelise vokaaltüvega vormid, mis on küsimusi toonud keelenõuandjatele: kas *habraste* või *haprate* juuste, kas *habrastele* või *hapratele* juustele?

Ehkki keelenõuküsimuste põhjal näib probleeme olevat eelkõige mitmuse vormidega, tuleb süsteemsuse huvides käsitleda ka ainsuse osastavat, sest selle põhjal moodustatakse mitmuse omastav (*habrast* > *habraste*, *haprat* > *haprate*), millest omakorda teised mitmuse *de*-vormid (*habraste* > *habrastesse*, *haprate* > *hapratesse*).

Seni on lubatud olnud ÕSi tüüpi 7e kuuluvate sõnade *kallis* ja *kaunis* rööpkäänamine mitmuses (tüübi 5e järgi): *kallis*: *kalli*, *kallist*; *kalliste* e *kallite*, *kallistesse* e *kallitesse* e *kalleisse*; *kaunis*: *kauni*, *kaunist*; *kauniste* e *kaunite*, *kaunistesse* e *kaunitesse* e *kauneisse* (1918. a ÕSis veel *kalliste*, *kauniste*; Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat I, 1925 juba ka *kallite*, *kaunite*). Varem on paralleelmitmust lubatud sõnast *puhas*: *puhta*, *puhast*; *puhaste* e *puhtate*, *puhastesse* e *puhtatesse* e *puhtaisse* (Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat II, 1930; E. Muuk, Väike õigekeelsus-sõnaraamat, 1933 jj; alates 1953. a „Väikesest õigekeelsussõnaraamatust“ vaid *puhaste*). Eesti Kirjanduse Seltsi keeleteoimkond arutas 1930. aastate keskpaiku, kas lubada sõnade *nugris* ja *sulnis* (ÕSi tüüp 7e) mitmuse vormide *nugriste* ja *sulniste* kõrval ka paralleelvorme *nukrite* ja *sulnite*, kuid lükkas seisukohavõtu edasi.¹

Jaak Peebo on 1997. a paralleelvormidele tähelepanu juhtinud, öeldes, et „paljud *hammas*-tüüpi sõnad (esmajooned adjektiivid) ilmutavad tendentsi siirduda ühetüvelisse astmevahelduseta käänamistüüpi“. Lisaks on Peebo märkinud, et „osal *hammas*-tüüpi sõnadest ilmneb tänapäeva keeles tendents moodustada ainsuse partitiiv tugevaastmelisest vokaaltüvest“.²

Otsuse lisaks olevas tabelis on esitatud 7. tüübi omadussõnad, neist sagedamatel on antud ainsuse osastava ning mitmuse omastava, seestütleva ja alaleütleva vormid Google'i täppisotsingu põhjal. Sagedamad omadussõnad ja nende sagedamad rööpvormid on esile tõstetud paksu kirjaga. Vormiotsingute tegemise ajal (mitmuse vormid kevadel 2018, ainsuse osastav sügisel 2019) oli kasutada eesti keele ühendkorpuse 2017. a versioon, mistõttu Google'i kasuks otsustamisel oli määrav ajakohasus.

¹ A. Kask. Eesti Kirjanduse Seltsi Keeleteoimkonna otsuseid. – Eesti Keel 1937, 7–8, 234.

² J. Peebo. Eesti muutkonnad. Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 5. Tartu, 1997, 107–108.
http://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/33729/a_57138_5_ocr.pdf?sequence=1.

Tabel. ÕSi 7. tüübi omadussõnade vormide esinemus Google'i täppisotsingu põhjal

Sõna	Ainsuse osastav		Mitmuse omastav		Mitmuse seestülev		Mitmuse alaleütlev	
	Seni lubatud vorm	Rööpvorm	Seni lubatud vorm	Rööpvorm	Seni lubatud vorm	Rööpvorm	Seni lubatud vorm	Rööpvorm
ablas	ablast 55	aplat 13	ablaste 123	aplate 89	ablastest 25	aplatest 19	ablastele 40	aplatele 32
ahas	ahast 15	ahtat 27	ahaste 0	ahtate 30	ahastest 5	ahtatest 8	ahastele 7	ahtatele 6
habras	habrast 100	haprat 90	habraste 141	haprate 131	habrastest 104	haprarest 60	habrastele 91	hapratele 90
halgas	halgast	halkat	halgaste	halkate				
haljas	haljast 31	haljat 1	haljaste 1	haljate 5	haljastest 31	haljatest 4	haljastele 35	haljatele 7
harras	harrast 53	hardat 4	harraste 37	hardate 5	harrastest 20	harratest 2	harrastele 3	hardatele 0
helgas	helgast	helkat	helgaste	helkate				
hääras	häärast 0	häädat 20	hääaste 0	häädate 40	häärastest 1	häädatest 2	hääastele 0	häädatele 3
jääras	jäärast	jäärat	jääaste	jäärate				
kiilas	kiilast 55	kiilat 8	kiilaste 116	kiilate 20	kiilastest 6	kiilatest 1	kiilastele 30	kiilatele 0
kiivas	kiivast 27	kiivat 39	kiivaste 24	kiivate 66	kiivastest 3	kiivatest 6	kiivastele 1	kiivatele 6
kirgas	kirgast 100	kirkat 6	kirgaste 128	kirkate 94	kirgastest 80	kirkatest 9	kirgastele 69	kirkatele 15
kitsas	kitsast 59	kitsat 101	kitsaste 120	kitsate 145	kitsastest 160	kitsatest 65	kitsastele 139	kitsatele 87
kõbjas	kõbjast	kõpjat	kõbjaste	kõpjate				
kärmas	kärmast 3	kärmat 1	kärmaste 2	kärmate 0	kärmastest 1	kärmatest 0	kärmastele 1	kärmatele 0
maias	maiaast 24	maiat 1	maiaaste 81	maiate 47	maiaastest 4	maiaatest 3	maiaastele 68	maiatele 24
meelas	meelast 38	meelat 47	meelaste 84	meelate 119	meelastest 0	meelatest 25	meelastele 22	meelatele 20
paljas	paljast 18	paljat 10	paljaste 60	paljate 84	paljastest 101	paljatest 20	paljastele 110	paljatele 20
puhas	puhast 70	puhtat 15	puhaste 124	puhtate 52	puhastest 154	puhtatest 48	puhastele 176	puhtatele 110
reibas	reibast 89	reipat 76	reibaste 117	reipate 20	reibastest 27	reipatest 2	reibastele 28	reipatele 0
rikas	rikast 42	rikkat 21	rikaste 60	rikkate 76	rikastest 100	rikkatest 16	rikastele 60	rikkatele 20
siiras	siirast 45	siirat 74	siiraste 116	siirate 96	siirastest 125	siiratest 90	siirastele 87	siiratele 50
suulas	suulast	suulat	suulaste	suulate				
söölas	söölast	söölat	söölaste	söölate				
taltsas	taltsast 72	taltsat 14	taltsaste 33	taltsate 60	taltsastest 3	taltsatest 40	taltsastele 5	taltsatele 4
toores	toorest 55	tooret 0	tooreste 131	toorete 106	toorestest 117	tooretest 105	toorestele 100	tooretele 84
tülgas	tülgast	tülkat	tülgaste	tülkate				
uljas	uljast 59	uljat 31	uljaste 0	uljate 72	uljastest 52	uljatest 30	uljastele 50	uljatele 28
varmas	varmast 10	varmat 1	varmaste 2	varmate 0	varmastest 1	varmatest 1	varmastele 0	varmatele 0
velbas	velbast	velpat	velbaste	velpate				
viidas	viidast	viitat	viidaste	viitate				
vilgas	vilgast 82	vilkat 21	vilgaste 85	vilcate 21	vilgastest 35	vilkatest 4	vilgastele 35	vilcatele 7
võigas	võigast 60	võikat 37	võigaste 33	võikate 76	võigastest 99	võikatest 25	võigastele 50	võikatele 19
võoras	võorast 20	võorat 31	võoraste 70	võorate 119	võorastest 234	võoratest 40	võorastele 90	võoratele 89
üllas	üllast 77	üllat 1	üllaste 32	üllate 106	üllastest 97	üllatest 76	üllastele 110	üllatele 60